

Patrycja Krawczyk

Akademia Polonijna w Częstochowie

CHARAKTERYSTYKA POJĘCIA RYZYKA W GLOBALNEJ GOSPODARCE

Streszczenie: Pojęciem ryzyka zajmuje się wielu naukowców, prezentując wyniki swoich badań w różnego rodzaju publikacjach. Mnogość opracowań dotyczących tych tematów dowodzi, jak wielkie znaczenie mają one dla poznania współczesnej globalnej rzeczywistości gospodarczej. Brak jest jednak opracowań naukowych, które kompleksowo i wyczerpująco traktują temat ryzyka związanego z globalną gospodarką.

Słowa kluczowe: ryzyko, niepewność, globalna gospodarka.

1. Wstęp

Bez względu na szerokość geograficzną, ustrój polityczny czy model gospodarki ryzyko jest nieodłącznym atrybutem działań podejmowanych przez podmioty tworzące dany system. Aby móc skutecznie kreować przyszłe zdarzenia ekonomiczne i dążyć do eliminowania lub ograniczenia ryzyka występującego w działalności gospodarczej, należy zdawać sobie sprawę z różnorodności owego ryzyka, sklasyfikować je i poznać metody zarządzania nim. Z pojęciem ryzyka wiąże się nie tylko świadomość niebezpieczeństwa, ale również decyzja poniesienia konsekwencji tych niebezpieczeństw, czyli przyjęcie na siebie odpowiedzialności za skutki, jakie mogą wynikać. Światowa gospodarka XXI wieku jest globalnym tworem, który kształtował się od wielu dziesięcioleci, a nieodzownym elementem, który musi być brany pod uwagę przez jej uczestników, jest ryzyko.

2. Zmiana percepcji pojęcia ryzyka w XX wieku

Wydarzenia XX wieku skłoniły nas do przyjęcia głęboko pesymistycznej wizji historii¹. Wybuch I wojny światowej położył kres osiemnastowiecznemu porządkowi. Zmieniło się ludzkie pojmowanie świata „Bóg czuwa w niebie. Na świecie wszystko w najlepszym porządku”². Zmieniła się również ludzka percepcja ekonomii jako

---

¹ F. Fukuyama, *Koniec historii*, Zysk i S-ka, Poznań 1996, s. 26.

² Cytat z poematu *The Ring and the Book* Roberta Browninga, który powstał na 28 lat przed wybuchem I wojny światowej.

gwaranta pozbawionego ryzyka systemu umożliwiającego uzyskanie najlepszych z możliwych wyników. Zauważono, że masowość pewnych zjawisk obciążonych ryzykiem wymaga prowadzenia badań nad ich istotą. Przełomową w tej kwestii okazała się praca doktorska *Risk, Uncertainty and Profit* Franka Knighta, obroniona w 1916 roku na Cornell University, a opublikowana w 1921 roku. Punktem wyjściowym w rozważaniach amerykańskiego profesora było stwierdzenie: „Pojęcie Niepewności należy wyraźnie odróżnić od bliskiego nam pojęcia Ryzyka, z którym Niepewność była mylona od zawsze. Okazuje się, że mierzalna niepewność, a właściwie ryzyko, tak bardzo różni się od niepewności niemierzalnej, że w rezultacie nie jest ona żadną niepewnością”³. Według Franka Knighta rachunek prawdopodobieństwa nie jest, jak dotychczas uważano, doskonałym narzędziem prognozowania ryzyka, gdyż nie uwzględnia czynnika ludzkiego, a w naturze nigdy nie wystąpią identyczne ciągi zdarzeń.

3. Interdyscyplinarne definicje ryzyka

Ryzyko jest jednym z najbardziej popularnych pojęć pojawiających się w wielu dyscyplinach naukowych, takich jak ekonomia, socjologia, psychologia, prawo, medycyna, nauki techniczne. Obserwując rozwój człowieka i jego otoczenia, łatwo spostrzec, że ryzyko istniało zawsze, nie było i nie ma działań człowieka, które nie byłyby związane z ryzykiem.

W samych tylko ramach nauk związanych z ekonomią można mówić o ryzyku w trzech aspektach:

- psychologiczno-socjologicznym,
- matematyczno-statystycznym,
- finansowym.

W wymiarze psychologiczno-socjologicznym ryzyko badane jest jako element procesu podejmowania decyzji przez jednostki lub grupy.

W wymiarze statystyczno-matematycznym ryzyko definiowane jest, najogólniej rzecz biorąc, jako mierzalna forma niepewności towarzyszącej podejmowaniu decyzji i wyrażane jest jako prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia.

W wymiarze finansowym ryzyko postrzegane jest jako element działalności gospodarczej i wyrażane jest jako prawdopodobieństwo wystąpienia różnego rodzaju strat, nieuzyskania zakładanych korzyści lub też czynniki mogące stać się w określonych warunkach generatorem korzyści dodatkowych lub też zysków⁴.

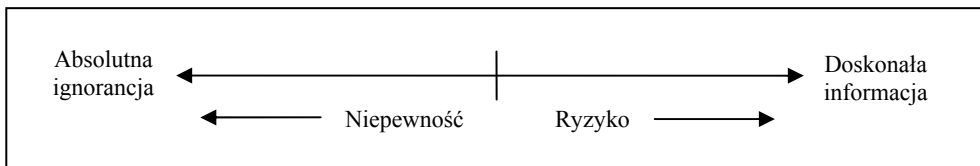
W literaturze przedmiotu, od czasów *Risk, Uncertainty and Profit*, ważne jest rozróżnienie dwóch mogących się wydawać z pozoru tożsamyh pojęć – niepew-

³ F. Knight, *Risk, Uncertainty and Profit*, MA: Hart, Schaffner & Marx; Houghton Mifflin Company, Boston 1921, s. 205.

⁴ P. Buła, *Zarządzanie ryzykiem w jednostkach gospodarczych. Aspekt uniwersalistyczny*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2003, s. 23.

ność i ryzyko. Uważa się, że ryzyko występuje w sytuacji, kiedy losowość, wobec której staje podmiot gospodarczy, daje się wyrazić jako ściśle liczbowe prawdopodobieństwo; może ono być określone obiektywnie – podobnie jak w przypadku losów loterii – albo odzwierciedlać subiektywne przekonania osoby. Kiedy zaś podmiot nie może albo nie chce powiązać prawdopodobieństwa z alternatywnym możliwym zdarzeniem, uważa się to za sytuację, w której występuje niepewność⁵. Nieco inne podejście do rozróżnienia tych pojęć zastosował Pfeffer, który twierdził, że ryzyko jest kombinacją hazardu i jest mierzone prawdopodobieństwem, a niepewność jest mierzona poziomem wiary. Ostatecznie stwierdził, że ryzyko jest stanem świata, niepewność zaś stanem umysłu.

Dziś niepewność definiuje się jako stan, w którym przyszłe możliwości i szanse ich wystąpienia nie są znane. Pojęcie ryzyka jest natomiast używane wtedy, gdy rezultat, jaki będzie osiągnięty w przyszłości, nie jest znany, ale możliwe jest zidentyfikowanie przyszłych sytuacji oraz znane jest prawdopodobieństwo zrealizowania się poszczególnych możliwości w przyszłości. Ciekawą zależność między ryzykiem a niepewnością proponuje J. Davidson Frame (rys. 1).

Rys. 1. Ryzyko, niepewność, poziom informacji

Źródło: J. Davidson Frame, *Managing Risk in Organizations, A Guide for Managers*, Jossey-Bass, San Francisco (CA) 2003, s. 9.

Wspólną cechą tych pojęć jest ich dynamiczny i ekonomiczny charakter. Wyraża się to w następujących faktach:

- niepewność i ryzyko są bezpośrednio związane z czasem – wzrastają wraz z wydłużeniem horyzontu czasowego inwestycji, czyli wraz z zaangażowaniem kapitału;
- niepewność i ryzyko są ściśle powiązane ze stopą zwrotu, ponieważ mają wpływ na strumień przepływu środków pieniężnych w inwestowaniu (strumień przychodów i wydatków) i na zmienność wartości pieniądza w czasie; prawdopodobieństwo osiągnięcia innej stopy zwrotu od wielkości oczekiwanej wzrasta wraz z upływem czasu;
- inwestor podejmujący decyzję inwestycyjną związaną z większym ryzykiem może więcej zyskać lub więcej stracić niż w przypadku decyzji charakteryzują-

⁵ T.T. Kaczmarek, *Zarządzanie ryzykiem w przedsiębiorstwie eksportującym*, ODDK, Gdańsk 2001, s. 27.

cej się mniejszym ryzykiem; istnieje zatem problem wyboru między ryzykiem a dochodami z posiadanych aktywów oraz problem dywersyfikacji ryzyka;

- ryzyko ma swoją cenę, która zależy od rodzajów ryzyka i metod jej ustalania; ze względu na tę cenę mówimy o inwestycjach mniej lub bardziej bezpiecznych, czyli o mniejszym lub większym ryzyku; ceną ryzyka może być stopa procentowa, wyrażająca poniesione ryzyko w zamian za odpowiedni dochód z tytułu udostępnienia osiągniętej nadwyżki kapitału.

Pochodzenie słowa „ryzyko” nie zostało dotąd jednoznacznie wyjaśnione. W języku perskim *rozi(k)* oznacza los, dzienną zapłatę, a także chleb. W języku arabskim *risq* znaczy los, dopust boży. W języku hiszpańskim *ar-risco* oznacza odwagę, niebezpieczeństwo. W języku angielskim *risk* oznacza sytuację powodującą niebezpieczeństwo lub możliwość, że zdarzy się coś złego. Według Encyklopedii Brockhausa znaczenie tego słowa wywodzi się z języka łacińskiego, gdzie czasownik *risicare* znaczy omijać coś, podobnie jak w języku włoskim *ris(i)co* oznacza rafę, którą statek powinien ominąć. Chodzi tu zatem o niebezpieczeństwa, których powinni unikać żeglarze i handlowcy⁶.

Ryzyko może również pochodzić od starosłowiańskiego *risicare*, które oznacza tyle co „odważyć się”. W tym sensie ryzyko jest raczej wyborem, a nie nieuchronnym przeznaczeniem⁷.

Reasumując, można wskazać na następujące cechy charakterystyczne ryzyka:

- ryzyko nie jest czymś jednorodnym, a zatem nie jest możliwe podanie jednej uniwersalnej, jednoznacznej definicji tego pojęcia,
- ryzyko występuje w co najmniej dwóch aspektach:
  - obiektywnym,
  - subiektywnym,
- ryzyko może być badane w różnych kontekstach, na przykład jako:
  - niebezpieczeństwo,
  - hazard,
  - niepewność,
  - prawdopodobieństwo,
- ryzyko jest czymś zmiennym i stadialnym, czyli jest raczej procesem niż stanem otoczenia,
- ryzyko nie jest abstrakcyjnym pojęciem oderwanym od czynnika ludzkiego, różni decydenci mają różne podejście do ryzyka,
- ryzyko można rozpatrywać jako odchylenie od zakładanych rezultatów, tradycyjnie jako wyłącznie poniesienie straty lub jako możliwość odchylenia w obu kierunkach, dostrzegając tym samym pozytywny aspekt ryzyka.

Biorąc pod uwagę etymologię słowa, jego historyczny rozwój, odróżnienie od pojęcia niepewność oraz cechy charakterystyczne wskazywane w różnych defini-

⁶ T.T. Kaczmarek, *Ryzyko i zarządzanie ryzykiem. Ujęcie dyscyplinarne*, Difin, Warszawa 2006, s. 51.

⁷ P.L. Bernstein, *Przeciw bogom. Niezwykłe dzieje ryzyka*, WIG Press, Warszawa 1997.

cjach, można podać następującą definicję pojęcia: Ryzyko jest procesem ulegającym ciągłym zmianom, podobnie jak sama działalność gospodarcza (podkreślić należy, że nie ma znaczenia kierunek zmian w stosunku do oczekiwań). Ryzyko może pochodzić od starosłowiańskiego *risicare*, które oznacza tyle co „odważyć się”. Dzieje ryzyka są długie i interesujące – od przepowiedni wróżbitów, hazardowych gier w kości, poprzez matematyczno-statystyczne ujęcie pojęcia, aż do wyrafinowanych metod jego oceny przy użyciu narzędzi ekonometrycznych oraz psychologii rynków. Należy odróżnić ryzyko od niepewności, przyjmując, że niepewność mierzalna to ryzyko, a niepewność niemierzalna jest niepewnością *sensu stricto*.

4. Klasyfikacja ryzyka

Podobnie jak definiowanie, tak i klasyfikacja ryzyka jest szeroko opisywana w literaturze światowej i polskiej. Niestety brak jednomyślności w tej dziedzinie powoduje nieścisłości, nakładanie wyodrębnionych obszarów. Dlatego istotne wydaje się dokładne sprecyzowanie podziału.

Problem podziału ryzyka trafnie ocenia J. Davidson Frame: „Punkt widzenia zależy od punktu siedzenia”⁸. Różnice podziałów wynikają z różnorodnych kryteriów klasyfikacji. Próbę usystematyzowania podziału kryteriów podjął Piotr Buła w książce *Zarządzanie ryzykiem w jednostkach gospodarczych. Aspekt uniwersalistyczny*, wyróżniając trzy płaszczyzny, na których można klasyfikować ryzyko; są nimi:

- 1) płaszczyzna podmiotowa,
- 2) płaszczyzna atrybutowa,
- 3) płaszczyzna przedmiotowa.

4.1. Podział ryzyka na płaszczyźnie podmiotowej

Płaszczyzna podmiotowa pozawala na wyodrębnienie na podstawie kryteriów szczegółowych tych rodzajów ryzyka, które są związane z przebiegiem procesów decyzyjnych podmiotów podejmujących ryzyko⁹.

Biorąc pod uwagę kryterium odpowiedzialności za skutki, możemy wyodrębnić:

- ryzyko sytuacyjne,
- ryzyko decyzyjne.

Guru zarządzania strategicznego Peter F. Drucker w książce *Zarządzanie w czasach burzliwych* wyróżnia, ze względu na skutki podjęcia ryzyka, następujące kategorie:

- ryzyko, które trzeba podjąć (leży w naturze przedsiębiorstwa),
- ryzyko, na które można sobie pozwolić,
- ryzyko, na które nie można sobie pozwolić.

---

⁸ J. Davidson Frame, *Managing Risk in Organizations, A Guide for Managers*, Jossey-Bass, San Francisco (CA) 2003, s. 9.

⁹ P. Buła, wyd. cyt., s. 38.

4.2. Ryzyko na płaszczyźnie atrybutowej

Płaszczyzna atrybutowa dotyczy tych rodzajów ryzyka, które wyodrębnia się ze względu na cechy przedmiotu ryzyka¹⁰. Jednym z atrybutów generujących podział ryzyka jest przyczyna jego powstawania. Wyróżnia się tu:

- ryzyko statyczne – występowałyby bez względu na postęp technologiczny i ekonomiczny i ma związek z działaniem żywiołów, naturalnym procesem starzenia się materiałów,
- ryzyko dynamiczne – jest pochodną zmian ekonomicznych, technicznych i instytucjonalnych. Jest ono kreowane przez zmiany cen, gusta konsumentów, modę, kryzys gospodarczy itp. Można powiedzieć, że wynika z lepszej alokacji zasobów produkcyjnych, przynosząc korzyści społeczeństwu w dłuższym okresie¹¹.

W zależności od płaszczyzny, na jakiej jest podejmowane, Wacław Grzybowski wyróżnia następujące rodzaje ryzyka:

- podejmowane na płaszczyźnie gospodarki narodowej,
- podejmowane na płaszczyźnie przedsiębiorstwa,
- podejmowane na płaszczyźnie człowieka lub podmiotu (decyzje indywidualne).

Ze względu na jakościowy zasięg skutków, praktykę ubezpieczeniową oraz obowiązujące przepisy prawne wyróżniamy:

- ryzyko majątkowe,
- ryzyko osobowe.

Ryzyko majątkowe odnosi się do zagrożeń dóbr majątkowych, natomiast ryzyko osobowe – do zagrożeń powodujących uszczerbek w dobrach osobistych (utrata życia, zdrowia, zdolności do pracy)¹².

Według możliwości kwantyfikacji oraz jej metody ryzyko można podzielić na:

- ryzyko probabilistyczne (aprioryczne), którego prawdopodobieństwo realizacji obliczane jest metodami matematycznymi,
- ryzyko statystyczne (aposterioryczne), którego prawdopodobieństwo realizacji obliczane jest metodami statystycznymi,
- ryzyko strategiczne, zwane też ryzykiem estymowanym, którego prawdopodobieństwa realizacji nie da się wyznaczyć albo daje się ocenić ze znacznym błędem¹³.

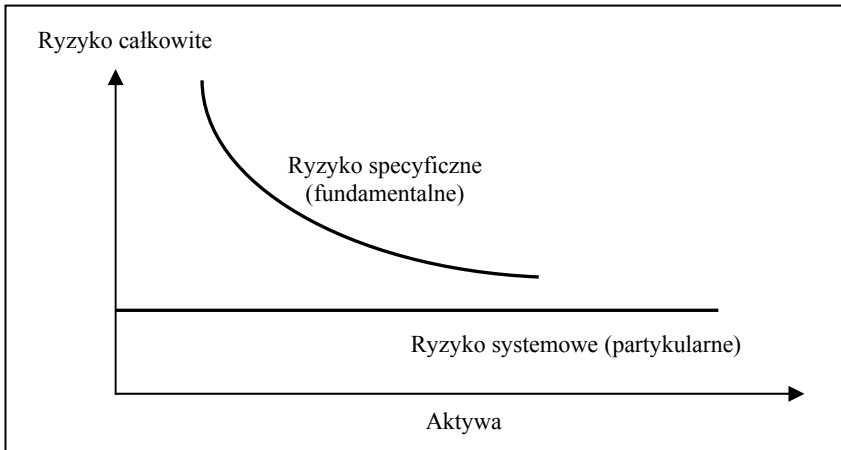
Ważnym kryterium jest wyodrębnienie wynikające z genezy ryzyka i jego skutków. W takim przypadku wyróżniamy (rys. 2):

¹⁰ P. Buła, wyd. cyt., s. 38.

¹¹ J.D. Błaszczuk (red.), *Ryzyko kryzysu finansowego w Polsce, identyfikacja i monitorowanie*, Poltext, Warszawa 2006, s. 18.

¹² D. Dziawgo, *Credit-rating. Ryzyko obligacji na międzynarodowym rynku finansowym*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998, s. 19.

¹³ J.D. Błaszczuk (red.), wyd. cyt., s. 20.

Rys. 2. Rozkład ryzyka systemowego i specyficznego

Źródło: Ch.P. Jones, *Investments*, John Wiley&Sons Inc., New York 1994, s. 225.

- ryzyko partykularne – powoduje ono skutki w obrębie interesów indywidualnych lub niewielkich grup osób; ich przyczyny tkwią w działaniu jednostek albo niewielkich grup lub też w działaniu czynników niezależnych (pożar spowodowany uderzeniem pioruna, zatonięcie statku spowodowane burzą),
- ryzyko fundamentalne mające wpływ na dużą liczbę jednostek lub nawet całe społeczeństwa (jednostka staje się tylko adresatem pośrednim); źródeł tego ryzyka można się doszukiwać w czynnikach ekonomicznych, społecznych, politycznych, siłach przyrody (klęski żywiołowe, strajk, inflacja, wojna, recesja)¹⁴.

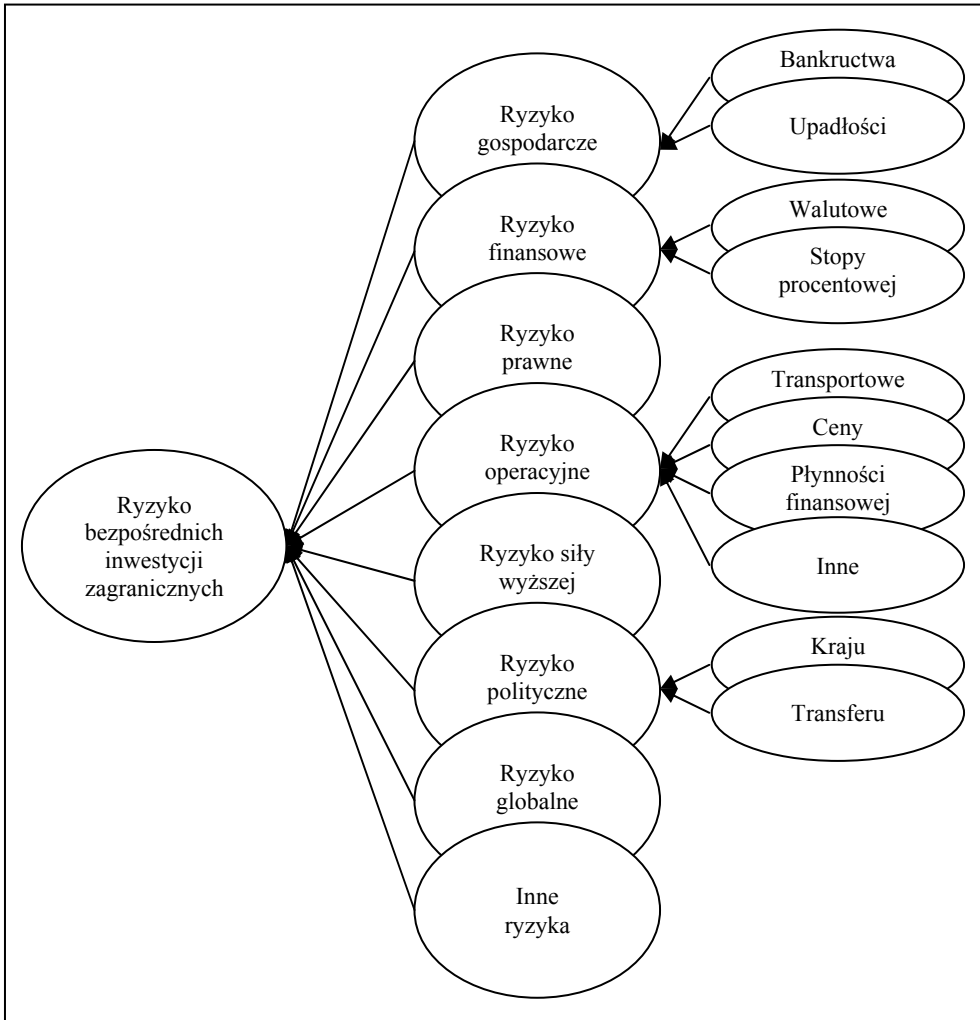
4.3. Typologia ryzyka w aspekcie przedmiotowym

Płaszczyzna przedmiotowa klasyfikowania ryzyka wyodrębnia te rodzaje ryzyka, które wiążą się z przedmiotem działalności podmiotów podejmujących ryzyko.

Ryzyko gospodarcze wynika z funkcjonowania w obrębie konkurencyjnego środowiska. Odnosi się zarówno do strefy mikro, jak i makro. Podmiot gospodarczy ma prawo do ryzykownych zachowań, musi jednak zdawać sobie sprawę z faktu, że podejmowane działania mogą nie przynieść zamierzonych skutków, a zainwestowane nakłady nie przyniosą pożądanych zysków, które mogłyby przynieść w przypadku podjęcia innych decyzji.

W ramach ryzyka finansowego rozróżniamy ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej. Ryzyko stopy procentowej występuje w związku ze zmianami stóp procentowych na rynku. Zmiany te wpływają na wahania poziomu dochodów uczest-

¹⁴ J.D. Błaszczuk (red.), wyd. cyt., s. 19.

Rys. 3. Klasyfikacja ryzyka w aspekcie przedmiotowym

Źródło: opracowanie własne.

ników rynku i niestabilność wartości instrumentów finansowych opartych na stopie procentowej. Ryzyko walutowe związane jest ze zmianą kursów walutowych i pojawia się wówczas, gdy pieniądź będący w posiadaniu określonego podmiotu jest denominowany w walucie innej niż waluta kraju tego podmiotu; zmiany kursów są przyczyną tego, że stopy zwrotu wyrażone w dwóch różnych walutach nie są takie same.

Ryzyko operacyjne jest jedną z najbardziej pojemnych kategorii ryzyka. W publikacjach definiuje się jako ryzyko poniesienia strat w wyniku działania nie-

sprawnych systemów, niewystarczającej kontroli, błędów człowieka lub niewłaściwego zarządzania. Na rys. 2 przedstawiono tylko niektóre z przykładowych rodzajów ryzyka operacyjnego. Każdy rodzaj transportu obarczony jest ryzykiem wystąpienia niepożądanych skutków, handel międzynarodowy ze względu na odległości jest obarczony w znacznym stopniu tym rodzajem ryzyka. Ryzyko ceny odnosi się do niewłaściwego skalkulowania oferowanego produktu, zbyt nisko oszacowana cena może pogorszyć efektywność transakcji, a zbyt wysoka może doprowadzić do zaniżonego wolumenu sprzedaży. Ryzyko płynności ma związek z przepływami finansowymi. Jeśli płatności wynikające z rozliczeń nie będą zrealizowane, kiedy staną się wymagalne, mogą doprowadzić do utrudnień w prowadzeniu działalności, a w przypadku długotrwałych zatorów finansowych doprowadzić podmiot do upadłości.

Ryzyko prawne obejmuje obszar życia społecznego uporządkowany przepisami prawa cywilnego, karnego, administracyjnego, skarbowego, dewizowego, bankowego, handlowego (regulacja stosunków wewnątrz kraju) oraz międzynarodowe prawo publiczne i prywatne (regulujące stosunki między osobami i państwami na arenie międzynarodowej). Niezrozumienie tych przepisów szczególnie w przypadku międzynarodowej działalności może spowodować znaczne straty. Poniesienie strat może również nastąpić w wyniku prowadzenia przez przedsiębiorstwo działalności wykraczającej poza ramy odpowiednich przepisów prawnych lub regulacji, a w konsekwencji niemożność wyegzekwowania warunków kontraktu.

Termin „ryzyko siły wyższej” wywodzi się z anglosaskiego *Act of God*, często tłumaczone jest jako „dopust boży”. Mówiąc o ryzyku siły wyższej, mamy na myśli zdarzenia nadzwyczajne i zewnętrzne spowodowane najczęściej siłami natury, którym człowiek nie może zapobiec ani się przeciwstawić¹⁵.

Ryzyko kraju jest obok ryzyka transferu jednym z rodzajów ryzyka politycznego. Jest ono charakterystyczne właśnie dla transakcji w handlu zagranicznym i polega na tym, że różnego rodzaju okoliczności polityczne dotyczące danego kraju (ryzyko wojen, zmiany rządów i związane z tym zmiany polityki gospodarczej, zmiany przepisów prawa dewizowego czy podatkowego) mogą zatrzymać albo przynajmniej zahamować przepływ strumieni pieniężnych tego kraju. Podobne efekty mogą wywołać klęski żywiołowe w dużej skali, których możliwość wystąpienia zalicza się także do ryzyka kraju.

Innym podziałem ryzyka politycznego jest wyróżnienie ryzyka politycznego makro i ryzyka politycznego mikro. Pierwsze odnosi się do stanu, kiedy sytuacja polityczna oddziałuje na wszystkie podmioty gospodarcze bez względu na pochodzenie kapitału. Sytuacja odwrotna ma miejsce w przypadku ryzyka politycznego mikro, kiedy negatywne skutki zmian wpływają tylko na firmy z kapitałem zagranicznym¹⁶.

¹⁵ T.T. Kaczmarek, *Zarządzanie...*, s. 43.

¹⁶ N.S. Rajib, *International Management. A Strategic Perspective*, Prentice Hall, Upper Saddle River (New Jersey) 2001, s. 93–94.

Ryzyko globalne wynika z powstania sieci powiązań pomiędzy elementami gospodarki światowej:

- powiązania między poszczególnymi gospodarkami narodowymi,
- powiązania między korporacjami transnarodowymi,
- powiązania między gospodarkami krajowymi a korporacjami transnarodowymi,
- powiązania między organizacjami międzynarodowymi i ugrupowaniami integracyjnymi a poszczególnymi gospodarkami narodowymi,
- inne.

Ścisłość pewnych powiązań wewnątrz tych sieci rodzi groźbę transmisji różnego rodzaju zagrożeń. Dla przykładu można podać zachwiania, do których w gospodarce światowej doprowadził ostatni kryzys na rynku nieruchomości w Stanach Zjednoczonych. Innym przykładem może być pojawiające się widmo kryzysu paliwowego. Warto wspomnieć też o zachwianiu równowagi środowiska naturalnego, którego to nie można traktować inaczej niż w kategoriach ryzyka ponadnarodowego.

W celu pozostawienia otwartego podziału ryzyka, na rys. 4 pojawiła się kategoria „inne”. Z pewnością należy tu wymienić:

- Ryzyko cywilizacyjno-kulturowe – nie można dziś nawet mgliście nakreślić, jak będzie wyglądać świat jutra, w którą stronę zmierza cywilizacja.
- Ryzyko demograficzne – starzenie się społeczeństw wysoko rozwiniętych oraz boom demograficzny w obszarach o niższym statusie ekonomicznym, masowe migracje mogą stać się zagrożeniem dla ładu społecznego, który kształtował się przez wiele dziesięcioleci.
- Medyczne i epidemiologiczne – tylko w ostatnich stu latach udało się wyeliminować śmiertelne zagrożenie wielu chorób, nie można jednak zapomnieć, że w wyniku zmian w środowisku pojawiają się nowe zagrożenia; nie wiadomo również, jak będzie się rozwijać obszar badań genetycznych.
- Medialne ryzyko środków przekazu – powstanie nowych środków masowej komunikacji (Internet, telefonia komórkowa) oraz tendencja do pionowej integracji w tym obszarze rodzą groźbę zachwiania ładu w obszarze informacji, który kształtował się przez dziesięciolecia.

Poza wymienionymi kategoriami w miarę upływu czasu pojawiają się nowe.

5. Podsumowanie

Pojęcie „ryzyko” jest kategorią bardzo szeroką, obecną w wielu obszarach nauki, w tym także globalnej ekonomii. O jego znaczeniu może świadczyć fakt, że w dużej mierze poznanie mechanizmów rządzących nim zawdzięczamy laureatom Nagrody Nobla (prace Michaela Spence’a, George’a Akerlofa i Josepha Stiglitz’a, a także badania poświęcone ryzyku i niepewności Kennetha Arrow’a). Próbę zdefiniowania tego pojęcia podejmowało i wciąż podejmuje wielu naukowców, jednak do dziś nie wypracowali oni jednej spójnej definicji. Podobnie nie istnieje jednolity podział ry-

zyka. Należy jednak pamiętać, że bez względu na przyjętą definicję czy podział, ryzyka nie należy lekceważyć. Tylko rzetelna, możliwie kompleksowa informacja umożliwia skuteczne nim zarządzanie.

Literatura

- Bernstein P.L., *Przeciw bogom. Niezwykłe dzieje ryzyka*, WIG Press, Warszawa 1997.
- Błaszczuk J.D. (red.), *Ryzyko kryzysu finansowego w Polsce, identyfikacja i monitorowanie*, Poltext, Warszawa 2006.
- Buła P., *Zarządzanie ryzykiem w jednostkach gospodarczych. Aspekt uniwersalistyczny*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2003.
- Davidson Frame J., *Managing Risk in Organizations, A Guide for Managers*, Jossey-Bass, San Francisco (CA) 2003.
- Dziawgo D., *Credit-rating. Ryzyko obligacji na międzynarodowym rynku finansowym*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998.
- Fukuyama F., *Koniec historii, Zysk i S-ka*, Poznań 1996.
- Kaczmarek T.T., *Ryzyko i zarządzanie ryzykiem. Ujęcie dyscyplinarne*, Difin, Warszawa 2006.
- Kaczmarek T.T., *Zarządzanie ryzykiem w przedsiębiorstwie eksportującym*, ODDK, Gdańsk 2001.
- Keynes J.M., *A Treatise on Probability*, New York 1921.
- Kędzior K., Karcz K., *Badania marketingowe w praktyce*, PWE, Warszawa 2001.
- Knight F., *Risk, Uncertainty and Profit*, MA: Hart, Schaffner & Marx, Houghton Mifflin Company, Boston 1921.
- Rajib N.S., *International Management. A Strategic Perspective*, Prentice Hall, Upper Saddle River (New Jersey) 2001.

RISK IN GLOBAL ECONOMY

Summary: Risk is a part of our life, we cannot avoid it. There are different definitions of risk, for example: a combination of the likelihood of an occurrence of a hazardous event or exposure(s) and the severity of injury or ill health that can be caused by an event or exposure(s). Economic risks can be manifested in lower incomes or higher expenditures than expected. There can be a lot of causes of it, for instance, the hike in the price for raw materials, lapsing of deadlines for construction of a new operating facility, disruptions in a production process, emergence of a serious competitor on the market, the loss of key personnel, the change of a political regime or natural disasters. Reference class forecasting was developed to eliminate or reduce economic risk. In the seminal work *Risk, Uncertainty, and Profit*, Frank Knight (1921) established the distinction between risk and uncertainty. Uncertainty – the lack of complete certainty, that is the existence of more than one possibility. The "true" outcome/state/result/value is not known. Risk – a state of uncertainty where some of the possibilities involve a loss, catastrophe or other undesirable outcome.

Keywords: risk, uncertainty, global economy.